

עבודה זרה פרק שני 7

ר"ן על הרי"ף עבודה זרה ז, ב

העובדי כוכבים. טפשים שבאומות שאין מבחינין למי עובדין :

והרועים בהמה דקה. אפילו ישראל לפי שמרעין בשדות אחרים ורגילים בעבירה זו תמיד :

לא מעלין אותם ולא מורידין אותם. כלומר שאין ממיתין אותן בידיים ואין מצילין אותן מן הסכנה :

בית הבחירה למאירי עבודה זרה כו, א

הגוים והרועים בהמה דקה ישראלים **שסתמם מתמידים בגזל ומשוקעים בו עד שנעשו בכך כפורקים מעליהם עול תורה** אלא שלא מחמת פיקור הם עושים אלא מחמת ממון ומי"מ כל שבא להם ההיזק מאליו **אין אנו מצווים להשתדל בהצלתם**

ואף בזו של גוים צריך אתה לבחון מה שהקדמנו באיזה גוי הוא אומר כן ר"ל **שבעובדי האלילים נאמר שלא היו גדורים בדרכי הדתות ואדרבה כל עבירה וכל כיעור יפה בעיניהם וכבר אמר ראש הפילוסופים הרגו מי שאין לו דת הא כל שהוא מעובדי האלהות אף על פי שאינו מכלל הדת אינו בדין זה חלילה וחס וכבר ידעת** בגר תושב והוא שקבל עליו שבע מצות שאתה מצווה להחיות

רמב"ם תשובה פרק ג

ז חמישה הן הנקראין מינים

האומר שאין שם אלוה ואין לעולם מנהיג

והאומר שיש שם מנהיג אבל הם שנים או יתר

והאומר שיש שם ריבון אחד אלא שהוא גוף ובעל תמונה

וכן האומר שאינו לבדו ראשון וצור לכל

וכן העובד אלוה זולתו כדי להיות מליץ בינו ובין ריבון העולמים

כל אחד מחמישה אלו מין :

ח שלשה הם הנקראין אפיקורוסים

האומר שאין שם נבואה כלל ואין שם מדע שמגיע מהבורא ללב בני האדם

והמכחיש נבואתו של משה רבינו

והאומר שאין הבורא יודע מעשה בני האדם

כל אחד משלשה אלו אפיקורוס :

שלשה הם הכופרים בתורה

האומר שאין התורה מעם ה' אפילו פסוק אחד אפילו תיבה אחת אם אמר משה אמרו מפי עצמו הרי זה כופר בתורה.

וכן הכופר בפירושה והוא תורה שבעל פה והכחיש מגידיה כגון צדוק וביתוס.

והאומר שהבורא החליף מצוה זו במצוה אחרת וכבר בטלה תורה זו אף על פי שהיא היתה מעם ה' כגון הנוצרים וההגרים.

כל אחד משלשה אלו כופר בתורה :

ט שנים הם המשומדים המשומד לעבירה אחת והמשומד לכל התורה כולה.

המשומד לעבירה אחת זה שהחזיק עצמו לעשות אותה עבירה בזדון ונתפרסם בה והורגל אפילו היתה מן הקלות כגון שהחזיק תמיד ללבוש שעטנז או להקיף פאה ונמצא כאילו בטלה מצוה זו מן העולם אצלו הרי זה משומד לאותו דבר והוא שיעשה להכעיס.

והמשומד לכל התורה כגון החוזר לדתי הגויים בשעה שגוזרין שמד וידבק בהן ויאמר ומה בצע לי להידבק בישראל שהן שפלים ונרדפים טוב לו שידבק באלו שידן תקיפה הרי זה משומד לכל התורה כולה:

רמב"ם עבודה זרה י א

א אין כורתין ברית לעובדי עבודה זרה כדי שנעשה עמהם שלום ונניח אותם לעבדה שנאמר לא תכרת להם ברית אלא יחזרו מעבודתה או ייהרגו.

ואסור לרחם עליהם שנאמר ולא תחנם לפיכך אם ראה גוי עובד עבודה זרה אובד או טובע בנהר לא יעלנו ראהו לקוח למות לא יצילנו. אבל לאבדו בידו או לדחפו לבור וכיוצא בזה אסור מפני שאינו עושה עמנו מלחמה:

במה דברים אמורים בגוי אבל מוסרי ישראל והמינים והאפיקורוסין מצוה לאבדן ביד ולהורידן עד באר שחת מפני שהן מצרין לישראל ומסירין את העם מאחרי ה' כישוע הנצרי ותלמידיו וצדוק וביתוס ותלמידיהם שם רשעים ירקב:

רמב"ם רוצח פרק ד

* י * המינין, והן עובדי עבודה זרה מישראל, או העושה עבירות להכעיס, אפילו אכל נבילה או לבש שעטנז להכעיס הרי זה מין, והאפיקורוסין, והן שכופרין בתורה ובנבואה מישראל, מצוה להרגן. אם יש בידו כח להרגן בסייף בפרהסיא, הורג, ואם לאו, יבוא עליהן בעלילות עד שישבב הריגתן:

כיצד, ראה אחד מהן שנפל לבאר, והסולם בבאר, קודם ומסלק הסולם, ואומר לו, הריני טרוד להוריד בני מן הגג, ואחזירנו לך, וכיוצא בדברים אלו:

* יא * אבל הגויים שאין בינינו וביניהם מלחמה, ורועי בהמה דקה מישראל, וכיוצא בהן, אין מסבבין להן המיתה, ואסור להצילן אם נטו למות. כגון שראה אחד מהן שנפל לים, אינו מעלהו, שנאמר "לא תעמוד על דם רעד", אין זה רעהו:

* יב * במה דברים אמורים, בישראל בעל עבירות העומד ברשעו ושונה בו תמיד, כגון הרועים בהמה דקה שפקרו בגזל והם הולכים באיולתן, אבל ישראל בעל עבירות שאינו עומד ברשעו תמיד, אלא עושה עבירות להניית עצמו, כגון אוכל נבילות לתיאבון, מצוה להצילו, ואסור לעמוד על דמו:

רמב"ם ממרים פרק ג

פרק שלישי

* א * מי שאינו מאמין בתורה שבעל פה, אינו זקן ממרא האמור בתורה, אלא הרי זה בכלל המינים, ומיתנו ביד כל אדם.

* ב * מאחר שנתפרסם שהוא כופר בתורה שבעל פה, מורידין ולא מעלין, כשאר המינים והאפיקורוסין והאומרים אין תורה מן השמים והמוסרין והמשומדין. כל אלו אינן בכלל ישראל, ואינן צריכין לא עדים ולא התראה ולא דיינים, אלא כל ההורג אחד מהן עשה מצוה גדולה והסיר מכשול:

* ג * במה דברים אמורים, באיש שכפר בתורה שבעל פה ממחשבתו ובדברים שנראו לו, והלך אחר דעתו הקלה ואחר שרירות לבו, וכפר בתורה שבעל פה תחילה, וכן כל הטועים אחריו:

אבל בני אותן הטועים, ובני בניהם, שהדיחו אותן אבותם ונולדו במינות וגידלו אותן עליו, הרי הן כתינוק שנשבה לבין הגויים וגידלוהו הגויים על דתם, שהוא אנוס, ואף על פי ששמע אחר כך שהיה יהודי, וראה היהודים ודתם, הרי הוא כאנוס, שהרי גידלוהו על טעותם, כך אלו האוחזים בדרכי אבותיהם שתעו. לפיכך ראוי להחזירן בתשובה, ולמשוך אותן בדרכי שלום, עד שיחזרו לאיתן התורה, ולא ימהר אדם להרגן:

י כל העובר מדעתו בלא אונס על אחת מכל מצוות האמורות בתורה בשאט בנפש להכעיס הרי זה מחלל את השם ולפיכך נאמר בשבועת שקר וחללת את שם אלהיך אני ה'. ואם עבר בעשרה מישראל הרי זה חילל את השם ברבים. וכן כל הפורש מעבירה או עשה מצוה לא מפני דבר בעולם לא פחד ולא יראה ולא לבקש כבוד אלא מפני הבורא ברוך הוא כמניעת יוסף הצדיק עצמו מאשת רבו הרי זה מקדש את השם:

שו"ע יורה דעה קנח, א

עובדי גלולים משבעה העממין, שאין בינינו וביניהם מלחמה, ורועי בהמה דקה מישראל בארץ ישראל בזמן שהיו רוב השדות של ישראל וכיוצא בהן, אין מסבבין להם המיתה ואסור להצילם אם נטו למות, כגון שראה אחד מהם שנפל לים, אינו מעלהו אפילו אם יתן לו שכר. לפיכך אסור לרפאותו, אפילו בשכר, אם לא היכא דאיכא משום איבה. (דאז אפילו בחנם שרי, אם לא יוכל להשטט אפילו בחנם). (ב"י בשם הרמב"ן) וכן מותר היה לנסות רפואה באחד משבעה העממים אם תועיל (תוספות ומרדכי פא"מ ובסמ"ג). **במה דברים אמורים בישראל בעל עבירות והעומד ברשעו ושונה בו תמיד, כגון רועי בהמה דקה שפקרו בגזל והם הולכים באולתם. אבל ישראל בעל עבירות שאינו עומד ברשעו תמיד אלא עושה עבירות להנאת עצמו, כגון אוכל נבלות לתיאבון, מצוה להצילו ואסור לעמוד על דמו.**

שו"ע חושן משפט שפח, טו

מי שמוחזק ששלשה פעמים מסר ישראל או ממונס ביד אנסים, היו מבקשים עצה ותחבולה לבערו מהעולם. הגה: על ידי גרמא, אף על פי שאסור להורגו (בידים)

ש"ך חושן משפט סימן שפח ס"ק נו

(נו) א"כ הוחזק למוסר שהרי זה יהרג שמא ימסור אחרים. ומעשים בכל יום בערי המערב להרוג המוסרי שהוחזקו למסור ממון של ישראל ולמסור המוסרים ביד העכו"ם להרגם ולהכותם כפי רשעיהם עכ"ל רמב"ם פ"ח מה' חובל דין י"א והביאו בתשו' מהר"ם בר ברוך שהביא המרדכי ס"פ הגוזל בתרא ע"ש וכ"כ הסמ"ג דף קמ"ח ע"ג בשם הרמב"ם בקצרה משמע דהורגים אותו בידים וכן משמע מל' פסקי תוס' פ"ב דעכו"ם סי' מ"א שכתבו מוסר מותר להרגו אפי' מסר כבר עכ"ל וכן מוכח להדיא מתשובות מהר"ם ב"ב שהשיב להרשב"א שהביא הב"י ס"ס זה וכן פסק הרשב"א להדיא בתשו' ששלח לחכמי צרפת ולמלך וכתב וז"ל המינים והמסורות מורידין ולא מעלין ואפי' להורגן בידים וכן עושים מעשה במוסר מוחזק להורגן בידים ברוב מקומות ישראל וכן העיד הרמב"ם ז"ל בחבורו כו' עכ"ל והא דמורידים ולא מעלין (ברייתא בפ"ב דעכו"ם דף כ"ז ע"ב) אין מפרשים הרמב"ם וסייעתו כמ"ש הרא"ש בתשו' בטור בשם ר"ח דדוקא מורידין ולא הורגים בידים אלא ה"ה להורגו בידים אלא דקא' מורידים היכא דא"א להורגו ויש לסבב הריגתו ע"י הורדי וכן נראה מדברי הרמב"ם פ"ד מה' רוצח ועיין ב"י סי' קנ"ח ס"ב וכן נ"ל עיקר בש"ס מדקאמ' סוף פרק הגוזל בתרא ממון מוסר חד אמר מותר לאבדו ביד לא יהא ממונו חמור עליו מגופו משמע דגופו מותר לאבדו ביד, ושוב ראיתי במהרש"ל פרק הגוזל בתרא סי' נ' כתב בזה דנוכל לפרש דה"ק מאחר שמותר להרוג המוסר ע"י הורדה א"כ כ"ש שהממון מותר לאבדו בידים ע"כ ולא נהירא לי דמ"מ מאי ק"ו הוא זה ועוד דלישנא דש"ס לא משמע הכי וגם מ"ש מהרש"ל שם דמהר"ף נראה קצת דאוסר להרוג המוסר בידים כיון דהשמיט עובדא דרב כהנא דשמטיה לקועי' כו' אלמא שסובר רב כהנא עשה שלא כדין שהרגו כו' לא נהירא לי שחלילה שהרי"ף יחשוב על רב כהנא שעשי' שלא כדין וגם פשטי' דש"ס לא משמע הכי אלא נראה דמאחר שהביא הרי"ף בסוף הפרק לא יהא ממונו חמור מגופו לא הוצרך להאריך ולהביא עובדא דרב כהנא וגם יתר דברי מהרש"ל שם אינם מוכרחים לפע"ד והנלפע"ד כתבתי ועיין מ"ש לקמן סעיף ט"ו ס"ק ס"ו: